

มงคลที่ ๑๘

อนวัชชานี กมฺมานิ : การทำงานไม่มีโทษ

พระครูสังวรวิริรักษ์
น.ธ.เอก,พร.บ.,M.A.,Ph.D.

งานรับจ้าง ล้างชาม ก็ตามเถิด
หากไม่เกิด โทษทัณฑ์ นั้นสดใส
เมื่อได้ช่อง ต้องจำ กระทำไป
ได้กำไร ทุกทาง ไม่ว่างงาน.

การงานที่ไม่มีโทษนั้น ภาษาบาลีใช้คำว่า อนวัชชกรรม แปลว่า การงานที่ไม่มีโทษ ในมงคล ๓๘ มีพูดถึงการทำงานอยู่ ๒ ชนิด คือ

ในมงคลข้อที่ ๑๔ กล่าวถึงการทำงานที่ไม่คั่งค้าง แต่ในมงคลข้อที่ ๑๘ นี้ คือทำงานไม่มีโทษ คือ นอกจากทำงานไม่คั่งค้างแล้ว งานที่ทำนั้นต้องไม่มีโทษด้วย

โรงงานที่ดี มีประสิทธิภาพ ไม่ใช่เพียงผลิตผลงานได้มากเท่านั้น แต่ต้องผลิตผลงานที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ด้วย

เช่นเดียวกัน คนเราจะเจริญก้าวหน้า ทำประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น ไม่ใช่เพียงเพราะทำงาน ได้มากเท่านั้น แต่จะต้องเลือกทำงานที่ไม่มีโทษด้วย

งานที่ไม่มีโทษคืออะไร ?

งานที่ไม่มีโทษ ตามที่อธิบายไว้ในอรรถกถาามงคสูตรนั้นท่านกล่าวไว้ ๒ ชนิดเท่านั้น คือ ๑. การ รักษาอุโบสถศีล ๒. การปลูกป่า ปลูกต้นไม้ ซึ่งคนในปัจจุบันกำลังตื่นตัวกันในการรักษาป่า รักษาต้นไม้ แต่ ในอรรถกถานั้นพูดไว้นานแล้ว

ถ้าจะกล่าวถึงความหมายที่ชัดเจนแล้ว งานที่ไม่มีโทษนั้นคืออะไร

งานที่ไม่มีโทษ หมายถึง งานที่ไม่มีตำหนิ ดีพร้อม ยุติธรรม ไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนใคร แต่ เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น อย่างนี้เรียกว่า อณวัชชกรรม

ความสามารถในการทำงานของคน มี ๒ ระดับ คือ

๑. ทำได้

๒. ทำดี

ทำได้ หมายถึง ทำงานสักแต่ทำให้เสร็จไป แต่จะเกิดประโยชน์หรือไม่ เพียงใด ไม่ต้องคำนึงถึง เป็นลักษณะของคนไม่รับผิดชอบงาน

ส่วน ทำดี หมายถึง เป็นผู้คิดให้รอบคอบ ถึงผลได้ผลเสียทุกแง่ทุกมุม แล้วจึงเลือกทำเฉพาะแต่ที่ เป็นประโยชน์จริงๆ พูดสั้นๆ ก็คือ ถ้าทำก็ต้องทำให้ดี ถ้าไม่ก็ต้องไม่ทำ

วิธีพิจารณาว่างานมีโทษหรือไม่ งานที่ไม่มีโทษนั้นต้องประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

๑. ไม่ผิดกฎหมาย

๒. ไม่ผิดประเพณี

๓. ไม่ผิดศีล

๔. ไม่ผิดธรรม

ไม่ผิดกฎหมาย คือบางคนทำงานมีศีลมีธรรม แต่อาจผิดกฎหมายได้ เช่น การปลูกบ้านเรือนต้อง ปลูกตามเทศบัญญัติว่าจะปลูกอย่างไร หรือการขับรถก็ต้องเป็นไปตามกฎจราจรที่วางไว้ ถ้าเราไม่คำนึงถึง กฎหมายบ้านเมือง ทำตามอำเภอใจโดยขับรถอย่างไม่มีระเบียบ จอดรถอย่างไม่มีระเบียบ อย่างนี้ถือว่าผิด กฎหมาย แต่ไม่ผิดศีลธรรม เป็นต้น ถ้าใครขับรถโดยไม่เคารพกฎจราจร ถึงแม้ว่าจะขับถึงที่ก็ก็ตาม แต่ อาจจะทำให้อันตรายแก่ตนเองและคนอื่นได้ แม้งานนั้นจะสำเร็จ แต่งานนั้นไม่เป็นมงคล ดังนั้น การทำสิ่งใดที่ ผิดกฎหมายแล้ว ถือว่าเป็นงานที่มีโทษ

ไม่ผิดประเพณี การทำงานที่ผิดประเพณี เช่น การไปงานมงคลต่างๆ เราต้องแต่งกายให้ถูกต้องตาม ประเพณีนิยม การตั้งโต๊ะหมู่บูชาที่เช่นกัน ควรจะตั้งอย่างไรจึงจะถูกต้องตามประเพณีนิยม เมื่อเราทำถูกต้องตาม ประเพณีก็ถือว่างานนั้นไม่มีโทษ

ไม่ผิดศีล คือการทำงานใดก็ตามที่ทำแล้วอย่างน้อยก็ไม่ผิดศีล ๕ ได้แก่ การงานนั้นต้องไม่เป็นการฆ่าทำลายล้างผู้อื่นไม่เป็นการขโมย ไม่แย่งชิงโกงกินของผู้อื่น ไม่เป็นการประพฤติดูหมิ่นในทางกาม ไม่เป็นการพูดเท็จหลอกลวงคนอื่น ไม่เป็นการเสพของเสพติดให้โทษ เป็นต้น งานไม่มีโทษ นอกจากไม่ผิดศีล ๕ แล้ว ถ้าเราเอาศีลกรรมบถ ๑๐ เข้ามาตัดสินด้วยแล้ว เราจะเห็นว่า การงานใดจะผิดศีลหรือไม่ ก็ให้พิจารณาถึงศีลกรรมบถทั้ง ๑๐ ข้อด้วย คือ เป็นกายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ และมโนกรรม ๓

กรรมนั้นคือการทำงาน การกรรมคือการทำทางกาย วจีกรรมคือการทำทางวาจา มโนกรรมคือการทำทางใจ

งานใดที่ทำทางกาย คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดูหมิ่นในทางกาม งานนั้นชื่อว่างานไม่มีโทษ

งานใดที่ต้องใช้ทางวาจา จะเป็นการต้อนรับแขก เป็นการพูด การติดต่ออะไรก็ตาม คือไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพ้อเจ้อ งานนี้ชื่อว่างานไม่มีโทษ แต่ถ้าหากว่าทำในทางตรงกันข้าม คือพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด พูดเพ้อเจ้อแล้ว ไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไร ก็ถือว่าเป็นงานที่มีโทษ

ส่วนกรรมทางใจ ที่เรียกว่ามโนกรรมนั้น คือถ้าเป็นงานที่ไม่มีโทษ ต้องเป็นงานที่ทำด้วยใจที่ไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่พยาบาทปองร้ายเขา และไม่เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม ให้ความเห็นตรงว่า ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แต่ถ้ามีการเห็นทางใจในทางตรงกันข้าม ชื่อว่าเห็นผิด เป็นมิจฉาทิฎฐิ ก็จะเป็นการทำงานทางใจที่ผิดศีลกรรมบถ แต่ส่วนมาแล้วจะเน้นศีล ๕ สำหรับฆราวาส

ไม่ผิดธรรม การทำงานบางอย่างนั้น บางครั้งเราถือว่าไม่ผิดศีล แต่ทำผิดธรรม ศีลนั้นจะไม่ควบคุมถึงใจ เช่น คิดจะฆ่าคน ก็ไม่ถือว่าผิดศีล ๕ หรือศีล ๘ แต่ผิดศีลกรรมบถ คิดจะลักของเขาก็ไม่ผิดศีล ๕ หรือศีล ๘ แต่ผิดศีลกรรมบถ เป็นต้น ถ้าหากว่าอยู่แต่เพียงในใจอย่างเดียว ส่วนมากถือว่าผิดธรรม เช่น โกรธคนอื่น แต่ไม่ถึงกับพยาบาท ก็ถือว่าผิดธรรมบางคนชี้แจงทำงาน ถือว่าไม่ผิดศีล แต่ผิดธรรมตามหลักของอิทธิ ซึ่งมียอยู่ ๔ ประการ คือ ๑. ฉันทะ ความพอใจ ในสิ่งที่เราจะทำ ถ้าเราไม่พอใจในสิ่งที่เราจะทำนั้น ชื่อว่าเราผิดธรรมแล้ว ๒. วิริยะ คือ ความเพียร ถ้าเราชี้แจง ก็แสดงว่าเราผิดธรรมข้อนี้แล้ว ๓. จิตตะ คือมีจิตใจจดจ่อในสิ่งนั้น ถ้าเราทำงานอะไรอย่างใจลอย ก็ถือว่าผิดธรรมในข้อนี้แล้ว ๔. วิมังสา คือใช้ปัญญาหาเหตุผลในสิ่งนั้น ในการทำงานนั้น ถ้าใครทำงานด้วยความมกมาย ไม่ใช่ปัญญา สักแต่ว่าทำไป ก็ชื่อว่าผิดหลักอิทธิบาทข้อนี้แล้ว เป็นต้น

การเล่นการพนันก็ถือว่าผิดธรรมเช่นกัน แต่ไม่ได้ผิดศีลคนไทยเราเดี๋ยวนี้มีไม่น้อยที่ติดการพนัน โดยเฉพาะติดหวยติดเบอร์ การทำเช่นนี้เป็นอบายมุข จัดเป็นการผิดธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสว่า นี่เป็นทางแห่งความเสื่อม บางคนจะเล่นการพนันเป็นอาชีพ และบางทีก็เดินทางไปเล่นไกล ๆ ถึงต่างประเทศและในที่สุดบางคนก็อาจจะถึงกับหมดตัวก็ได้ การทำงานผิดอย่างนี้เรียกว่าผิดธรรม ก็เป็นการงานที่มีโทษ

ประเภทของงานที่ไม่มีโทษ

งานที่เราทำนั้น แบ่งได้เป็น ๒ ประการ คือ

๑. งานที่ทำเพื่อประโยชน์แก่ตน

๒. งานที่ทำเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม

ผู้ทำงานไม่มีโทษ หมายถึง ผู้ทำงานทั้ง ๒ ประการนี้ อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ตามกฎหมายทั้ง ๔ ประการ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น คือ ต้องไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดประเพณี ไม่ผิดศีลและไม่ผิดธรรม

งานที่ทำเพื่อประโยชน์ตนเอง

งานที่ทำเพื่อประโยชน์ตนเอง คืองานที่ทำด้วยสุจริตทั้ง ๓ ประการ ไม่ว่าจะงานใด งานนั้นชื่อว่างานไม่มีโทษ

แต่อาชีพต้องห้ามที่เรียกว่า มิจฉวานิชชา พุทธศาสนิกชนไม่ควรทำ ได้แก่

๑. การค้าอาวุธ
๒. การค้ามนุษย์ เช่น ค้าขายทาส
๓. การค้ายาพิษ รวมทั้งยาฆ่าสัตว์ ฆ่าแมลง
๔. การค้ายาเสพติดหรือแม่แต่น้ำเมา
๕. การค้าสัตว์นำเพื่อไปฆ่า เช่น ขายหมูให้เขานำไปฆ่า

งานที่ทำเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม

งานที่ทำเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมคืองานสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือคนข้างเคียง และช่วยเหลืองานที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น ทำถนน สร้างสะพาน สร้างศาลาที่พักอาศัยข้างทางปลูกต้นไม้ เป็นต้น ตัวอย่างการทำงานที่ไม่มีโทษ มีดังนี้

๑. การรักษาศีล หรือการรักษาอุโบสถศีล
๒. การทำงานช่วยเหลือกันในทางที่ชอบ
๓. การสร้างสถานที่ปฏิบัติธรรม เช่น วัด หรือ ศูนย์ปฏิบัติธรรม เป็นต้น
๔. ปลูกต้นไม้เพื่อบูชาพระรัตนตรัยและให้คนอื่นได้พึ่งพาอาศัย
๕. สร้างสะพานหรือสร้างถนนหนทางเพื่อให้คนสัญจรไปมาสะดวก
๖. การสร้างประปา ขุดบ่อ สร้างถังน้ำ สร้างแหล่งน้ำ เพื่อให้ประชาชนได้ใช้น้ำสะอาด
๗. ตั้งน้ำดื่มน้ำใช้ไว้ เพื่อให้คนได้ใช้สะดวกสบาย
๘. การสร้างที่อยู่อาศัยแก่คน สร้างโรงพยาบาลหรือสถานือนามัย เป็นต้น
๙. การตั้งอยู่ในกุศล หรือตั้งอยู่ในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐

๑๐. การสอนธรรมและการเขียนหนังสือธรรมออกเผยแผ่และการสร้างอุปกรณ์ในการเผยแผ่ธรรม เช่น ผลิตแผ่นเทปแผ่นซีดี และวีดีโอเทป เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การงานที่ปราศจากโทษนั้นเราต้องใคร่ครวญเสียก่อนจึงทำ ถ้าไม่ใคร่ครวญเสียก่อนแล้วทำ ก็จะทำให้เกิดอันตรายได้ เราจึงต้องพิจารณาดูให้ดีก่อนแล้วจึงทำ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “นิสम्मกรณํ เสยโย - ใคร่ครวญแล้ว จึงทำดีกว่า”

พระพุทธเจ้าตรัสคาถาสรรเสริญงานไม่มีโทษไว้ชื่อว่า
อัญฐานวโต สติมโต สัจจิมมสฺส นิสम्मการิโน
สญญตสฺส จ รมฺมชีวิโนอปมตตสฺส ยโสภิวฑฺฒติ
ยศยอมเจริญมาก แก่บุคคลผู้ขยัน ผู้มีสติ ผู้มีภาระงานสะอาด
ผู้ใคร่ครวญจึงทำ ผู้สำรวมระวัง ผู้เป็นอยู่ด้วยธรรม และผู้ไม่ประมาท
ดังนั้น การทำงานที่ไม่มีโทษ จึงเป็นอุดมมงคลข้อหนึ่งในพระพุทธศาสนา